

## Bostadsutskottets betänkande

1984/85:4

om regler om byggande m. m.

### Sammanfattning

I betänkandet behandlas motioner i vilka bl. a. föreslås en revidering av Svensk byggnorm. Utskottet avstyrker motionerna bl. a. med hänvisning till att statens planverk inom kort avses få ett regeringsuppdrag att utarbeta förslag till en ny byggnorm avsedd att träda i kraft samtidigt med en plan- och bygglag.

Vidare behandlas en motion i vilken förordas åtgärder mot s. k. byggfusk och en motion i vilken behandlas åtgärder mot fukt- och mögelskador i hus. I två motioner tas upp frågan om förvaringsutrymmen i bostäder. Även dessa fyra motioner avstyrks främst med hänvisning till gällande regler och pågående utredningsarbete.

Mot bakgrund av pågående överväganden och gällande regler avstyrker utskottet även motioner om reservkraft, om säkerhetsanordningar för vattenrutschbanor och om vissa brandskyddsfrågor.

Till betänkandet har fogats tre reservationer.

I en reservation (m) begärs en omarbetning av Svensk byggnorm i avsikt att ge regelsystemet en principiellt annorlunda utformning och göra det mindre detaljerat. I en reservation (vpk) tas upp frågan om förvaringsutrymmen i bostadshus.

Särskilda yttranden har avgivits om omfattningen av normsystemet (m) om översyn av Svensk byggnorm (c, fp) och om byggfusk (vpk).

### 1. Motionerna

Utskottet behandlar i detta betänkande motionerna 1983/84:

461 av Gunnar Olsson (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionerna anförts om behovet av att låta utreda orsakerna till mögel- och fuktskador i hus.

571 av Bengt Kronblad (s) vari föreslås att riksdagen hos regeringen begär normer för hur vattenrutschbanor skall vara konstruerade,

886 av Tore Claeson m. fl. (vpk) vari föreslås att riksdagen hemställer om tillägg till, alternativt förtydligande av, byggnadsstadgans 46 § i enlighet med vad som anförts i motionen.

1052 av Lennart Bladh (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att föreskrifter för installation av teleslinga i samlingslokal införs i Svensk byggnorm.

1073 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – med hänvisning till motion 1983/84:1069 – föreslås att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att åtgärder mot byggfusk och hälsorisker i felbyggda hus uppmärksammas i arbetet med Byggnorm 85.

1078 av Göthe Knutson m. fl. (m) vari – med hänvisning till motion 1983/84:1077 – hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övervägande om tillägg i byggnadsnormerna i syfte att minska sårbarheten vid elavbrott,

1365 av Marianne Karlsson (c) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en nationell satsning bör ske på utnyttjande av värmeåtervinning ur ventilationsluft som primär åtgärd i ansträngningarna att minska landets oljeberoende,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en översyn bör ske på nuvarande provningsmetoder för typgodkännande så att viss teknikutveckling därmed inte missgynnas,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att inga partsintressen bör få vara företrädda i de kommittéer som utarbetar provningsmetoder för typgodkännande.

1988 av Per Olof Håkansson (s) vari hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angivits om regler för lös inredning ur brandskyddssynpunkt,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen angivits om översyn av föreskrifterna för brandsektionering m. m.,

2005 av Mona Saint Cyr (m) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av att lägenheters förvaringsutrymmen uppmärksammas mera inom ramen för statens stora ekonomiska engagemang på byggmarknaden,

2035 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari – med hänvisning till motion 1983/84:923 – såvitt nu är i fråga hemställs

(1) att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ny Svensk byggnorm i enlighet med vad i motionen anförts,

2068 av Thorbjörn Fäldin m. fl. (c) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

(2) att riksdagen hos regeringen hemställer om en genomgripande översyn av Svensk byggnorm i förenklingssyfte i samband med införandet av den nya plan- och bygglagen,

2113 av Jan-Erik Wikström m. fl. (fp) vari, såvitt nu är i fråga, hemställs

(11) att riksdagen beslutar om att en skyndsam översyn bör göras av gällande lagstiftning och övrigt regelsystem på bostadsområdet i syfte att framlägga förslag om avreglering och minskad detaljstyrning (i vad yrkandet avser bostadslångivningen har det behandlats i betänkande BoU 1983/84:23),

2405 av Sivert Carlsson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till åtgärder i enlighet med vad som i motionen anförts beträffande nödvändigheten av att vid elavbrott åstadkom-

ma en minskad sårbarhet i bostäder,

2406 av Kerstin Ekman (fp) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om bestämmelser för brandskydd i ladugårdar,

2514 av Rune Gustavsson m. fl. (c) vari – med hänvisning till motion 1983/84:2512 – hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om byggnorm och bygglagstiftning.

I skrivelser till utskottet har konsumentverket i anslutning till motion 571 (s) behandlat frågor om säkerhetsanordningar m. m. för vattenrutschbanor.

## 2. Gällande ordning och reformförslag

### 2.1 Allmänt

Regler om byggnaders utförande och om tillsyn över byggandet finns i byggnadsstadgan (1959:612). Bestämmelser i fråga om säkerhet, hygien, trevnad, handikappanpassning, energihushållning m. m. har samlats i stadgans 35–53 §§. Därutöver meddelas – med stöd av bemyndigande i 76 § – närmare föreskrifter av statens planverk. Föreskrifter av inte oväsentlig ekonomisk betydelse och föreskrifter som av annan orsak är av större vikt skall fastställas av regeringen. Föreskrifterna har, tillsammans med icke bindande exempel på lösningar och metoder och allmänna råd, samlats i Svensk byggnorm 1980, SBN, vars senaste utgåva utkom i august 1983. Det kan tilläggas att kungörelsen (1970:641) om begränsning i myndighets rätt att utfärda föreskrifter, anvisningar och råd är tillämplig inom området.

I det den 20 oktober 1983 till lagrådet överlämnade förslaget till ny plan- och bygglag, PBL, har i 3 kap. tagits in de egenskapskrav som anses bära ställas på enskilda byggnader och andra anläggningar samt på tomter och allmänna platser. Enligt förslaget bör regeringen få bemyndigande att till bestämmelserna i 3 kap. PBL utfärda föreskrifter. Bemyndigandet bör ge regeringen möjlighet att delegera befogenheter att meddela föreskrifter till underordnad myndighet. Det aviseras att i anslutning till PBL en ny SBN kommer att utarbetas. Myndighetens, dvs. planverkets, rätt att utfärda föreskrifter bör enligt lagrådsremissen vara begränsad dels av kostnadshänsyn, dels av krav på hörande i förväg av berörda intressen.

Regeringen kommer inom kort att uppdra åt planverket att lämna förslag till de föreskrifter m. m. – inkl. en ny SBN – som behövs i samband med införandet av en ny plan- och bygglag. I sammanhanget kan erinras om att riksdagen våren 1984 (KU 1983/84:25) godkänt de riktlinjer för förenkling av myndigheternas föreskrifter, anvisningar och råd som föreslagits i proposition 1983/84:119. Dessa riktlinjer är alltså tillämpliga på arbetet med den nya byggnormen m. m.

## 2.2 Hälsorisker m. m.

I byggnadsstadgan ställs krav på att byggnader skall anordnas och inredas så att de bereder möjlighet till god hygien. Särskilda krav ställs i hygieniskt avseende på industribyggnader m. fl. byggnader som utnyttjas av ett flertal personer. I SBN föreskrivs att byggnadsmaterial skall vara så beskaffade att de inte medför hygieniska olägenheter. Vidare föreskrivs att byggnadsdelar skall utformas så att de i erforderlig grad motstår förekommande fuktpåverkan och så att t. ex. mögel och elak lukt inte uppstår. Byggnader skall enligt byggnormen också förses med sådana installationer för bl. a. luftväxling vilka medger en god luftkvalitet.

Frågan om skydd mot mögel och andra hälsorisker i byggnader har uppmärksammats i flera sammanhang. Statens råd för byggnadsforskning, statens institut för byggnadsforskning och statens provningsanstalt har både inventerat problem och bedrivit en rad forskningsprojekt på området varav ett flertal redan har redovisats. Byggnadsrådet har nyligen publicerat ett reviderat forsknings- och utvecklingsprogram för åren 1984–1987 Hälsoskydd i byggnader (G 29:1984). En sammanställning av kunskapsläget finns också i socialstyrelsens skrift Mögel i hus (Socialstyrelsen redovisar 1984:11).

Statsmakterna har dessutom vidtagit en rad åtgärder för att underlätta för dem som drabbats av mögel och andra byggsador av hälsofarlig art. Sålunda kan på vissa villkor ränte- och amorteringsfria statliga tilläggsån utgå för åtgärder för att avhjälpa byggfel och byggsador (t. ex. mer omfattande röt-, mögel-, fukt- eller korrosionsskador) på bostadshus som är yngre än 30 år (prop. 1983/84:40, bil. 9, BoU 11). Vidare har regler införts om garanti och försäkring som villkor för statliga bostadsån till småhus som skall säljas till dem som skall bebo husen eller upplåtas med bostadsrätt (gruppbyggda småhus) (prop. 1983/84:41, BoU 8). Försäkringsskyddet gäller under tio år och omfattar bl. a. fel och brister i konstruktion och utförande. Regeringen har också fått bemyndigande av riksdagen att utvidga lånevillkoret till att gälla även småhus som skall bebos av lånesökanden (styckebyggda småhus). Bostadsutskottet uttalade i det sammanhanget att det är väsentligt att utvidgningen förverkligas så snart det är möjligt. Arbetet härmed pågår f. n. i bostadsdepartementet.

I 1 kap. 11 § PBL-förslaget finns en bestämmelse som ger regeringen möjlighet att om det behövs till skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa föreskriva att vissa slag av material, konstruktioner eller anordningar får användas i byggnader eller andra anläggningar endast efter typgodkännande.

## 2.3 Förvaringsutrymmen

I SBN 80 föreskrivs beträffande bostadslägenheter att kök och kokvrå skall ha ändamålsenligt ordnad utrustning för bl. a. förvaring. I kommentaren till byggnormen hänvisas till rekommendationer av konsumentverket rörande behovet av kylda förvaringsutrymmen. Grundreglerna för en

bostadslägenhet har där angetts till 150 l plus 50 l per person. För lagring av egna trädgårds-, jakt- och fiskeprodukter har angetts att det fordras 100–125 l per person. I byggnormens exempelsamling har angetts 150 l kylld volym för lägenheter mindre än 2 rum och kök och 300 l för större lägenheter. För ombyggnad har getts något annorlunda exempel med hänsynstagande bl. a. till om det finns skafferi eller ej.

I SBN ges också bestämmelser om förrådsutrymmen, som skall vara torra, men inte nödvändigtvis varma. För lägenheter mindre än 2 rum och kök skall finnas 4 m<sup>2</sup>, för lägenheter om 2–4 rum och kök 7 m<sup>2</sup> och för större lägenheter 10 m<sup>2</sup> förrådsarea. Även här rekommenderas att något mindre ytor godtas vid ombyggnad.

## 2.4 Handikappfrågor

I 42 a § byggnadsstadgan finns bestämmelser om att andra byggnader än fritidshus skall utformas så att de blir tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Av bestämmelserna följer bl. a. att hiss skall installeras i alla flerbostadshus med flera än två våningsplan. I ett flertal föreskrifter i SBN utvecklas vidare det grundläggande tillgänglighetskravet.

I betänkandet (SOU 1984:78) Bo på egna villkor föreslår arbetsgruppen för vissa boendefrågor avseende äldre och handikappade m. fl. en rad åtgärder som syftar till att det skall bli möjligt för långt fler handikappade och långvarigt sjuka att bo kvar i vanliga boendemiljöer. Bl. a. föreslås ett utvecklat statligt stöd inom bostadsfinansieringens ram. Vidare lämnas förslag rörande bostadens och den yttre miljöns utformning med sikte bl. a. på den nya byggnorm som skall utarbetas som komplement till PBL. Betänkandet kommer efter remissbehandling att övervägas av regeringen.

I SBN 80 föreskrivs rörande samlingslokaler att teleslinga skall finnas om en högtalaranläggning installeras i en samlingslokal. Att teleslingor ibland inte fungerar tillfredsställande har observerats i kommentaren till byggnormen. Där ges upplysning om att vissa krav måste vara uppfyllda i den lokal och byggnad där slingan skall installeras om den skall fungera störningsfritt. Det framhålls också att slingan bör prövas innan installationen godkänns och lämnas vissa närmare upplysningar om en provmetod och provvärden.

## 2.5 Brandskydd

Föreskrifter om byggnaders brandsäkerhet finns i 44 § byggnadsstadgan. Dessa kompletteras av bestämmelser i SBN bl. a. om anordningar för utrymning vid brand och om skydd mot brandspridning. Byggnormens bestämmelser om brandsäkerhet har tillkommit efter samråd mellan planverket och statens brandnämnd. I såväl räddningstjänstkommitténs betänkande (SOU 1983:77) Effektiv räddningstjänst som CESAM-kommitténs betänkande (Ds Fö 1984:2) Räddningsverket har föreslagits att brandnämndens

uppgifter skall övertas av ett nyinrättat statligt verk med samordnade uppgifter inom räddningstjänsten. Bland dessa uppgifter ingår även att samverka med främst planverket om åtgärder i bebyggelseplaneringen i syfte att åstadkomma en från brandskyddssynpunkt lämplig utformning av byggnader.

Frågan om föreskrifter rörande lös inredning i byggnader med tanke på brandskydd har uppmärksammats i räddningstjänstkommitténs betänkande. Kommittén har föreslagit att föreskrifter skall få ges beträffande brandtåligheten hos material i lös inredning som används i hotell, skolor, vårdanläggningar, samlingslokaler eller andra liknande anläggningar som är upplåtna för allmänheten eller kan utnyttjas av många människor. Även föreslås att regler utarbetas rörande tygodkännande av sådana inredningsmaterial. Betänkandet har nyligen remissbehandlats och är föremål för överväganden i regeringskansliet.

Lantbruksstyrelsen utger anvisningar för produktionsbyggnader inom lantbruks- och trädgårdsnäringen (LALT). I april 1983 har anvisningar rörande byggnadstekniskt brandskydd utfärdats. Anvisningarna omfattar bl. a. anordningar för utrymning av djurstallar vid brand, begränsning av brand och brandsläckning. En särskild publikation med råd och exempel har också getts ut. Planverket har godkänt att anvisningarna tillämpas som råd och rekommendationer i de fall byggnadslovsprövning krävs för lantbrukets produktionsbyggnader. Anvisningarna är normgivande vid byggande med statligt stöd.

Lantbrukets brandskyddskommitté är ett samarbetsorgan för bl. a. Svenska brandförsvarsföreningen, lantbruksstyrelsen, statens brandnämnd, försäkringsbolagen och lantbrukshögskolan. Kommittén har utgett en serie rekommendationer rörande brandskyddsåtgärder i lantbruket. F. n. pågår arbete med rekommendationer som syftar till att åstadkomma ett bättre byggnadstekniskt brandskydd än som kan krävas enligt lantbruksstyrelsens ovan nämnda anvisningar. En reviderad utgåva av kommitténs rekommendationer har remitterats till berörda intressenter och en omarbetad utgåva förbereds f. n.

## 2.6 Vattenrutschbanor

Vattenrutschbanor berörs bara i begränsad mån av den gällande byggnadslagstiftningen. Vattenrutschbanor tillhör inte sådana fasta anordningar som enligt 54 § 1 mom. byggnadsstadgan fordrar byggnadslov. I 52 § byggnadsstadgan finns regler om att fasta anordningar av visst slag skall uppfylla vissa krav. Bl. a. får de inte inverka menligt på stads- eller landskapsbilden eller medföra fara för olycksfall. Bristfälliga anordningar skall snarast repareras eller tas bort. Byggnadsnämnden kan med stöd av dessa regler ingripa mot anordningar som inte uppfyller kraven. Några närmare normer eller föreskrifter rörande vattenrutschbanor har inte utfärdats.

I PBL-förslaget har upptagits bygglovsskyldighet för idrotts- eller fritidsanläggningar om mark tas i anspråk för anläggningen. Förslaget berör också vattenrutschbanor därigenom att regler ges om att lekplatser och fasta anordningar på lekplatser skall underhållas så att risken för olycksfall begränsas. Planverket har uttalat att i arbetet med tillämpningsföreskrifter till PBL kommer även rutschbanor att uppmärksammas.

I allmänna ordningsstadgan finns bestämmelser som ger polismyndigheten möjlighet att ingripa med ordningsföreskrifter bl. a. avseende användande av badplats och lägerområde vartill allmänheten äger tillträde. I fråga om offentliga tillställningar får polismyndigheten meddela föreskrifter som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet. Ytterligare föreskrifter får ges av vederbörande kommun i en lokal ordningsstadga.

Ordningsstadgeutredningen (Kn 1977:02) ser f. n. över allmänna ordningsstadgan. Till utredningen har överlämnats en till justitiedepartementet ställd skrivelse från en referensgrupp vid barnmiljörådet angående säkerheten vid vattenrutschbanor. Utredningen lär emellertid inte komma med något förslag med anledning av skrivelsen.

## 2.7 Elavbrott och uppvärmningsfrågor

Regleringen i 44 a § byggnadsstadgan innebär i huvudsak att andra byggnader än fritidshus skall utformas så att de utan omfattande ändringar kan användas för uppvärmning med skilda energislag som är lämpliga från allmän energisynpunkt. Småhus som värms upp med el eller naturgas skall i skäligen omfattning anordnas så att byte av energislag kan ske. Byggnadsstadgans regler kompletteras med bestämmelser i SBN om att planlösningen för småhusen skall vara sådan att erforderliga uppvärmningskomponenter och skorstenar i efterhand kan installeras. Undantagna är bl. a. småhus inom områden där en framtida anslutning till ett centralt värmeförsörjningssystem bedömts möjlig och rationell. Reglerna, som gäller fr. o. m. den 1 januari 1984, beslutades 1981 (prop. 1980/81:133, CU 37).

Kommissionen om elförsörjningens sårbarhet har i sitt betänkande (SOU 1984:69) Säker elförsörjning rekommenderat vissa åtgärder bl. a. rörande reservkraft. Kommissionen har funnit att någon allmän ökning av reservkraft inte behövs och att näringslivets förmåga att upprätthålla produktionen vid långa elavbrott endast marginellt kan påverkas av reservkraft, utom möjligen i jordbruket. Kommissionen rapporterar att visst arbete rörande standardisering och utveckling av reservkraftsaggregat främst för jordbruket pågår. Vidare undersöks möjligheterna att bygga upp lokala elsystem vid längre elavbrott. Kommissionen lämnar vissa rekommendationer rörande bl. a. drivmedelsförsörjning. Beträffande uppvärmning föreslår kommissionen att byggnadsnämnderna skall rekommendera att bostadsfastigheter anknutna till landsbygdensnät förses med reservuppvärmning för åtminstone något rum, vilket kan fungera några dygn utan el från nätet. Kommissionen anser

vidare vara angeläget att de lokala förutsättningarna för att driva fjärrvärme-system vid långa elavbrott studeras i kommunerna.

## 2.8 Värmeåtervinning

Riksdagen beslöt vid sin behandling av regeringens förslag om ett bostadsförbättringsprogram (prop. 1983/84:40, bil. 9, BoU 11) bl. a. bemyndiga regeringen att närmare bestämma för vilka ändamål och med vilka belopp ett av riksdagen förordat energisparbidrag skulle kunna utgå. Energisparbidraget utgår för energibesparande åtgärder i samband med ombyggnad av hus med bostäder som upplåts med hyres- eller bostadsrätt om åtgärderna avser bl. a. förbättring av värme- och ventilationssystem. För ventilationsvärmväxlare för värmeåtervinning ur ventilationsluft utgår energisparbidrag med 15 %. Även räntebidrag utgår för installation av ventilationsvärmväxlare. Det är vidare möjligt att erhålla statliga bostadslån för ny- och ombyggnad och att därvid inräkna i lånet bl. a. kostnader för att installera anläggning för värmeåtervinning ur frånluften.

Energiupphandlingsdelegationen (I 1982:07) har i en rapport avlämnad vid halvårsskiftet 1984 till statsrådet Birgitta Dahl tagit upp frågan om bättre konsumentskydd vid köp av värmepump. Av rapporten framgår bl. a. att statens planverk till årsskiftet skall ha genomfört en översyn av typgodkännandeverksamheten avseende värmepumpar.

Den nuvarande metoden för typgodkännande av aggregat för värmeåtervinning är framtagen inom ramen för provningsorganet Nordtests verksamhet. Metoden används som underlag för planverkets typgodkännande men innebär inte i sig några absoluta krav.

## 3. Utskottet

### 3.1 Krav på inskränkning och översyn av byggnormerna

I motion 1983/84:2035 (m) yrkande 1 begärs att regeringen skall lägga fram förslag till ny Svensk byggnorm, SBN, i enlighet med de synpunkter om *minskad detaljreglering* som anförs i den moderata partimotionen 923. I den senare görs det gällande att det i SBN blandas bindande föreskrifter med råd och exempel. Det förekommer enligt motionen alltför ofta att byggnadsnämnderna utnyttjar sin ställning till att kräva lösningar i enlighet med byggnormens exempel. De bindande föreskrifterna är alltför omfattande och detaljrika. SBN bör innehålla endast enkla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser. Ansvaret kan ligga direkt på riksdagen eller regeringen.

En genomgripande *översyn* av SBN i förenklingssyfte i samband med införandet av en ny plan- och bygglag, PBL, begärs i motion 1983/84:2068 (c) yrkande 2. Det anförs i motionen att byggnadssektorn tillhör de mest

genomreglerade områdena och att många av bestämmelserna hänför sig till en tid med stor bostadsbrist. Olika tillståndskrav sägs hindra reparations-, ombyggnads- och tillbyggnadsverksamheten. SBN bör därför snarast gås igenom för att göra systemet enklare och billigare.

En *översyn* begärs också i motion 1983/84:2113 (fp) yrkande 11. Översynen bör göras både av lagstiftning och övrigt regelsystem på bostadsområdet i syfte att nå en avreglering och minskad detaljstyrning. Motionärerna anför bl. a. att undersökningar visat att omfattning och kostnader för statlig och kommunal kontrollverksamhet ökat kraftigt och att regleringarna inverkat begränsande såväl på den kommunala självstyrelsen som på den tekniska utvecklingen och på konkurrensförhållandena.

Utskottet hänvisar beträffande *minskad detaljreglering* till vad som framgått ovan om reformarbetet i anslutning till PBL. Avsikten är sålunda att de egenskapskrav som bör ställas skall anges i den nya lagen. Förslaget är avsett att redovisas i proposition till riksdagen senare under detta riksmöte. I samband med behandlingen av detta förslag ges tillfälle att närmare överväga även normsystemets utformning. Som redovisats ovan gäller nyligen antagna riktlinjer om förenkling m. m. för arbetet med det nya normsystemet. I vad mån motionärernas synpunkter bör tillgodoses bör prövas i samband med riksdagsbehandlingen av PBL-förslaget. Motion 2035 (m) yrkande 1 avstyrks därmed.

Beträffande frågan om en *översyn* av SBN gäller att begäran härom inom kort blir tillgodosedd genom regeringens ovannämnda uppdrag till planverket. Några åtgärder med anledning av motionerna är f. n. inte behövliga, varför motionerna 2068 (c) yrkande 2 och 2113 (fp) yrkande 11 avstyrks med hänvisning till detta.

### 3.2 Hälsorisker m. m.

I motion 1983/84:461 (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet att låta utreda orsakerna till *mögel- och fuktskador* i hus. Skadornas verkningar är svåra bl. a. för allergiker. I motionen anförts att ingen försäkring ersätter mögelskador orsakade av t. ex. byggfusk. Orsakerna till skadorna är oklara, och olika partsintressen har angett skilda förklaringar. Problemen är av den omfattningen att en utredning med tvärvetenskaplig sammansättning borde övervägas.

Utskottet erinrar inledningsvis om ett frågesvar den 18 oktober 1983 rörande mögel- och fuktskador i bostadshus. Bostadsministern hänvisade i svaret till de ränte- och amorteringsfria tillägglånen och till den försäkringsform som skall trygga förhållandena för den som i framtiden köper hus. Bostadsministern uttalade att det inte behövdes någon ytterligare insats av utredningar. Han avvisade också tanken på att bostadsdepartementet skulle söka klarlägga skuldförhållandena i varje enskilt fall av inträffad byggskada.

De enskilda ansvarsfrågorna fick klarläggas i gängse civilrättslig ordning.

Utskottet delar motionärens oro för de mögel- och fuktskador som på senare år påvisats i bostadsbeståndet. Det bör anses motiverat med statliga insatser för att lindra verkningarna för de drabbade och för att hindra uppkomsten av liknande skador i framtiden. Som omtalats ovan har redan väsentliga forskningsresultat nåtts såväl om orsakerna till skadorna som om hur de kan avhjälpas och förebyggas. Byggforskningsrådet har som framgått utarbetat ett program för de framtida forskningsinsatserna i fråga om hälsoskydd i byggnader. Detta program inriktas bl. a. på biologiska faktorer, såsom mögel, och fysikaliska faktorer, t. ex. fukt. Statens planverk har vidare nyligen anmält till regeringen att verket tillsammans med arbetarskyddsstyrelsen och naturvårdsverket är berett att ta fram ett översiktligt handlingsprogram avseende hälsoskydd i inomhusmiljön. Utskottet anser att det utredningsarbete som motionären begär delvis får anses genomfört. De ytterligare undersökningar som kan visa sig erforderliga kan förväntas komma till utförande inom ramen för bl. a. byggforskningsrådets arbete. Det är därför inte påkallat att bifalla motion 461 (s). Utskottet vill dock i sammanhanget ytterligare understryka sitt tidigare uttalande (se BoU 1983/84:8 s. 3) om vikten av att garanti- och försäkringsskyddet utsträcks till att omfatta även de styckebyggda småhusen.

I motion 1983/84:1073 (vpk) begärs med hänvisning till vad som anförs i motion 1069 att regeringen framlägger förslag innebärande att åtgärder mot *byggfusk och hälsorisker* i felbyggda hus uppmärksammas i arbetet med Byggnorm 85. Det framhålls i den sistnämnda motionen att många främst nybyggda hus ger upphov till hudbesvär, irritation av slemhinnor, huvudvärk, yrsel m. m. hos dem som vistas i dem. En orsak torde vara byggfusk som resulterat i mögel- och bakterieangrepp. Ökade krav på isolering kan också vara en förklaring.

Utskottet vill framhålla att syftet med tillämpningsföreskrifter givetvis är att säkra uppförandet av kvalitativt bra hus. Med hänvisning också till vad som nyss framhölls om mögel- och fuktskador utgår utskottet från att motionärernas synpunkter redan ges full uppmärksamhet i revisionsarbetet avseende den nya byggnormen. Enligt PBL-förslaget kommer också att finnas ökade möjligheter att på tidigt stadium hindra användningen av olämpliga material och konstruktioner. Utskottet avstyrker motion 1073 (vpk).

### 3.3 Förvaringsutrymmen

I motion 1983/84:886 (vpk) görs det gällande att flerbostadshusen är dåligt utrustade med förvaringsutrymmen för matvaror, frukt och grönsaker. Bestämmelserna i 46 § byggnadsstadgan bör därför utvecklas så att ordentliga kallutrymmen tillskapas. Motsvarande krav bör också ställas i samband

med reparation eller om- och tillbyggnad av de befintliga flerbostadshusen.

Samma fråga aktualiseras i motion 1983/84:2005 (m). Motionären hävdar att skafferiutrymmen inte finns i det moderna bostadsbeståndet och att övriga förvaringsutrymmen är otillräckliga eller olämpliga för förvaring av rotfrukter, frukt, hemlagade konserver m. m. Motionären begär därför att riksdagen skall ge regeringen till känna betydelsen av att lägenheters förvaringsutrymmen uppmärksammas mer inom ramen för statens stora ekonomiska engagemang på byggmarknaden.

Gällande normer och rekommendationer grundas på övervägande av bl. a. konsumentverket. Nuvarande låneregler lägger inte något hinder i vägen för att bygga bostäder med större förvaringsutrymmen än f. n. Föreskrifter om att bostadsbeståndet skulle generellt förses med ökade kyl- och frysfrysutrymmen skulle emellertid troligen innebära ökade kostnader. Det kan vara vanskligt att generellt bedöma huruvida sådana kostnadsökningar är försvarbara för att uppnå de av motionärerna angivna fördelarna. Enligt vad utskottet erfarit kommer den av motionärerna aktualiserade frågan att ingå i den översyn av Svensk byggnorm som påbörjas inom kort. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 886 (vpk) och 2005 (m).

### 3.4 Handikappfrågor

Ett allmänt krav på att byggnormer och byggnadslagstiftning skall tillgodose grundläggande handikappkrav framförs i motion 1983/84:2514 (c) med hänvisning till motion 2512 (c). Det anföras i den senare motionen också att det är angeläget att institutionsboendet för de handikappade minskas och att detta förutsätter egna bostäder för de handikappade med tillgång till service.

Motionärernas uppfattning att byggnadslagstiftningen utan krånglig detaljreglering bör kunna tillgodose berättigade handikappkrav delas givetvis av utskottet. Utskottet, som inte heller har någon annan uppfattning än motionärerna om det angelägna i att de handikappades bostadsförhållanden successivt förbättras, vill peka på att de ytterligare insatser på området som föreslagits av motionärerna också behandlats i det nyligen avlämnade betänkandet (SOU 1984:78) Bo på egna villkor. Beredningsarbetet med anledning av betänkandet får avvaktas. Motion 2514 (c) avstyrks därmed.

I motion 1983/84:1052 (s) begärs att föreskrifter för installation av teleslinga i samlingslokal införs i SBN. Motionären anför att sådana föreskrifter redan finns, men att kvaliteten på de slingor som installeras är undermålig. Därför bör föreskrifterna enligt motionären kompletteras med anvisningar om mätmetoder och störnivåer, utarbetade i samarbete mellan Handikappinstitutet och institutionen för teknisk audiologi.

Som framgått ovan har det i kommentaren till SBN 80 uppmärksamats att teleslingor ofta inte fungerar tillfredsställande. En provmetod har också utarbetats. Motionärens synpunkter torde i allt väsentligt anses vara tillgodosedda. Motion 1052 (s) avstyrks således.

### 3.5 Brandskydd

I motion 1983/84:1988 (s) aktualiseras brandsäkerhetsproblem i bostäder och offentliga byggnader. Motionären anför att utrymning, livräddning och släckning bör ha skett under den första fasen av en brand, antändningsfasen, och alltså innan byggnaden har övertänts. Det är angeläget att antändningsfasen inte förkortas genom att olämplig lös inredning används i byggnader. Detta gäller t. ex. plaster som har stor förbränningshastighet och kraftig rökutveckling. Motionären anför vidare att regler om brandsektionering av t. ex. skolor och vindar ofta står i motsättning till kravet på en snabb utrymning. Räddningstjänsten prioriterar ofta utrymningen, varvid brandsektionerna kan kollapsa och en storbrand utbryta. Motionären hemställer att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs i motionen dels om behovet av regler rörande lös inredning ur brandskyddssynpunkt, dels om en översyn av föreskrifterna för brandsektionering m. m.

Vad som anförs och föreslås i motionen är av stor vikt. Som emellertid omtalats tidigare är frågan om regler om brandtåligheten hos material i lös inredning som används i hotell, skolor, vårdanläggningar, samlingslokaler m. fl. anläggningar som kan utnyttjas av många människor föremål för överväganden i regeringskansliet med anledning av räddningstjänstkommitténs betänkande. Motion 1988 (s) yrkande 1 avstyrks med hänvisning till pågående överväganden.

Vad beträffar frågan om en översyn av föreskrifterna för brandsektionering så att dessa inte står i konflikt med intresset av snabb utrymning finner utskottet att problemet är väl förtjänt av uppmärksamhet. Huruvida denna översyn skall ske inom ramen för arbetet med en ny byggnorm eller i beredningsarbetet med anledning av räddningstjänstkommitténs förslag eller i annan ordning bör överlämnas till regeringen att avgöra. Utskottet förutsätter därvid att de synpunkter som framhålls av motionären kan bli vederbörligen beaktade utan någon riksdagens åtgärd. Motion 1988 (s) yrkande 2 avstyrks med hänvisning till det anförda.

I motion 1983/84:2406 (fp) uppmärksammas att lantbrukets ekonomibyggnader är undantagna från de brandskyddsbestämmelser som finns i SBN. Det hänvisas till att arbete med rekommendationer i vad gäller brandskydd i ladugårdar pågår inom Lantbrukets brandskyddskommitté. Motionären begär ett riksdagsuttalande om att detta arbete bör påskyndas och att i sammanhanget frågan om automatiskt brandlarm/eldsläckning skall belysas.

Ovan har redovisats dels att anvisningar redan har utarbetats i lantbruksstyrelsens regi rörande produktionsbyggnader i lantbruks- och trädgårdsnäringsringen, dels att arbete med att ytterligare utveckla anvisningarna pågår inom Lantbrukets brandskyddskommitté. Motionsyrkandet får därmed anses tillgodosett och motion 2406 (fp) avstyrks.

### 3.6 Vattenrutschbanor

Den fortgående ökningen av antalet anläggningar med vattenrutschbanor och en ökad skadefrekvens i samband härmed uppmärksammas i motion 1983/84:571 (s). Motionären anför att många skador torde orsakas av att landningsbassängen är för kort eller för grund och att inga normer finns för hur banorna bör byggas. Ansvarsfrågan efter en olycka kan vara svår att avgöra i de fall banan är tillfälligt uthyrd. Vattenförbrukningen kan i vissa fall vara hög. Motionären hemställer att riksdagen hos regeringen begär normer för hur vattenrutschbanor skall vara konstruerade.

Utskottet delar motionärens uppfattning att utvecklingen vad beträffar vattenrutschbanor inrymmer vissa problem. Enligt gällande byggnadslagstiftning finns det i huvudsak endast i efterhand möjlighet att ingripa mot anläggningar som är mindre tillfredsställande t. ex. från säkerhetssynpunkt. Enligt PBL-förslaget blir möjligheterna för byggnadsnämnderna att pröva anläggningarna större. Bygglovsskyldighet föreslås sålunda för anläggningar av bl. a. detta slag som tar mark i anspråk. Krav föreslås också om underhållsskyldighet för anläggningar på lekplatser. Utskottet tar fasta på att planverket avser att uppmärksamma frågan om rutschbanor inom ramen för sitt arbete med den nya byggnormen. Någon åtgärd från riksdagens sida kan därmed inte anses påkallad f. n. Motion 571 (s) avstyrks med hänvisning härtill.

### 3.7 Elavbrott och uppvärmningsfrågor

Det omfattande strömavbrottet den 27 december 1983 har föranlett två motioner rörande möjligheterna att genom byggnormerna minska sårbarheten vid elavbrott. I motion 1983/84:1078 (m) anförts med hänvisning till motion 1077 att det bör övervägas att i byggnormerna för bensinstationer, butiker, lagerlokaler, djurstallar m. m. införa en bestämmelse om inkopplingsanordningar för elkraftsaggregat.

Frågan om reservkraft övervägs f. n. med anledning av det betänkande som kommissionen om elförsörjningens sårbarhet nyligen avlämnat. Några ytterligare överväganden rörande ändringar i byggnormen kan inte nu bedömas erforderliga. Motion 1078 (m) avstyrks.

I motion 1983/84:2405 (c) anförts att överproduktionen av elkraft har medfört att bostäder och lokaler i stor utsträckning värms upp med el. Vid sträng kyla kan ett elavbrott få allvarliga konsekvenser. De nyligen införda bestämmelserna i SBN om att småhus bör utformas så att kompletterande värmekällor och skorsten kan installeras i efterhand ger inte någon tillräcklig säkerhet. Krav bör ställas på att någon form av eldstad och skorsten installeras vid nybyggnad av småhus och att för övriga bostäder installation av värmekälla som är oberoende av el underlättas. Riksdagen bör enligt motionärerna hos regeringen begära förslag härom.

Beträffande frågorna om eldstad och skorsten i småhusen erinrar utskottet om att nuvarande regler beslutades 1981 under enighet i riksdagen (CU 1980/81:37). Erfarenheterna av de nuvarande reglerna, som trädde i kraft för mindre än ett år sedan, får avvaktas. Motion 2405 (c) avstyrks.

### 3.8 Värmeåtervinning

Behovet av att vidta åtgärder för att minska oljeberoendet uppmärksammas i motion 1983/84:1365 (c). Enligt motionärens uppgifter går ungefär 60–70 % av uppvärmningsenergin i ett normalt hus förlorad genom luftväxling. Denna förlust kan minskas till hälften genom värmeåtervinning ur den kontrollerbara ventilationsluften. Även den okontrollerade ventilationen kan minskas genom att man bygger tätare hus. Täta hus med en väl fungerande ventilationsanläggning som motverkar skador av fukt, radon, formaldehyd och mögel ger, i kombination med värmeåtervinning ur ventilationsluften, möjlighet att installera mindre och bättre dimensionerade värmeanläggningar. Emellertid innebär enligt motionären de normer som styr den nuvarande typgodkännandeverksamheten för värmeåtervinningsanläggningar att de stora ventilationsföretagens sämre produkter gynnas på bekostnad av ny och effektivare teknik. Motionären hemställer i yrkande 1 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en nationell satsning bör ske på utnyttjande av värmeåtervinning ur ventilationsluft som en primär åtgärd för att minska landets oljeberoende.

Utskottet, som inte har någon annan uppfattning än motionären när det gäller vikten av att minska vårt oljeberoende, är emellertid inte berett förorda det i motionsyrkandet begärda tillkännagivandet. Som framgått ovan (avsnitt 2.8) har skilda åtgärder vidtagits inom det statliga bostadsfinansieringssystemet i avsikt att ytterligare stimulera värmeåtervinning. Resultatet av dessa åtgärder bör avvaktas innan eventuellt ytterligare insatser görs. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1365 (c) yrkande 1.

I yrkande 2 i samma motion begärs ett riksdagens tillkännagivande om att en översyn skall ske av nuvarande provningsmetoder för typgodkännande av aggregat för värmeåtervinning ur ventilationsluft så att viss teknikutveckling inte missgynnas.

Utskottet utgår från att berörda myndigheter – planverket och provningsanstalten – noga följer utformningen av testmetoderna och, om så visar sig erforderligt, vidtar nödvändiga förändringar utan någon riksdagens begäran därom. Såvitt kan bedömas torde inte tillräckliga skäl nu finnas att förorda den i motion 1365 (c) yrkande 2 begärda översynen.

I yrkande 3 i motionen begärs ett riksdagens tillkännagivande att inga partsintressen bör få vara företrädare i de kommittéer som utarbetar provningsmetoder för typgodkännande.

Det kan inte anses vara orimligt att partsintressen medverkar när

provningssmetoderna utarbetas. Det torde inte utan stora svårigheter vara möjligt och inte heller motiverat att överge den nuvarande ordningen för utarbetande av testmetoderna. Inte heller finns enligt utskottets uppfattning tillräckliga skäl för det av motionären förordade tillvägagångssättet. Utskottet vill upplysa om och understryka vikten av att det slutliga ansvaret för typgodkännandet som sådant åvilar planverket. Utskottet finner inte heller anledning att tillstyrka yrkande 3 i motion 1365 (c).

### 3.9 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *innehållet i Svensk byggnorm* att riksdagen avslår motion 1983/84:2035 yrkande 1,
2. beträffande *översyn av Svensk byggnorm* att riksdagen avslår motionerna 1983/84:2068 yrkande 2 och 2113 yrkande 11 såvitt nu är i fråga,
3. beträffande *åtgärder mot mögel- och fuktskador i bostäder* att riksdagen avslår motion 1983/84:461,
4. beträffande *åtgärder mot byggfusk* att riksdagen avslår motion 1983/84:1073,
5. beträffande *regler för förvaringsutrymmen* att riksdagen avslår motionerna 1983/84:886 och 2005,
6. beträffande *åtgärder för att minska institutionsboende* att riksdagen avslår motion 1983/84:2514,
7. beträffande *föreskrifter avseende teleslingor* att riksdagen avslår motion 1983/84:1052,
8. beträffande *regler om brandtålighet* att riksdagen avslår motion 1983/84:1988 yrkande 1,
9. beträffande *brandsektionering* att riksdagen avslår motion 1983/84:1988 yrkande 2,
10. beträffande *brandskyddsbestämmelser i lantbrukets ekonomibyggnader* att riksdagen avslår motion 1983/84:2406,
11. beträffande *regler om vattenrutschbanor* att riksdagen avslår motion 1983/84:571,
12. beträffande *reservelkraft* att riksdagen avslår motion 1983/84:1078,
13. beträffande *regler om kompletterande värmekällor* att riksdagen avslår motion 1983/84:2405,
14. beträffande *typgodkännande av vissa värmeåtervinningsaggregat m. m.* att riksdagen avslår motion 1983/84:1365.

Stockholm den 23 oktober 1984

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATTSSON

*Närvarande:* Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Maj-Lis Landberg (s), Magnus Persson (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Hambræus (c), Lennart Nilsson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Nils Nordh (s) och Jan-Eric Virgin (m).

## Reservationer

### 1. Innehållet i Svensk byggnorm (mom. 1 och 2)

Rolf Dahlberg, Bertil Danielsson, Margareta Gard och Jan-Eric Virgin (m) anser att

*dels* den del av utskottets betänkande på s. 9 som börjar "Utskottet hänvisar" och slutar "till detta" bort lyda:

Den offentliga sektorn är myckert stor i Sverige. De offentliga utgifternas andel av bruttonationalprodukten uppgår 1983 till 70 %, medan genomsnittet för OECD 1980 var 46 %. Bostadssektorn är det område där offentlig reglering och byråkrati fått störst utbredning. Ett exempel på detta är Svensk byggnorm. Regleringen där är en blandning av bindande föreskrifter och i och för sig icke bindande råd och exempel. Dessa utnyttjar byggnadsnämnderna emellertid ofta för att ställa orimliga villkor för byggnadslov. De bindande föreskrifterna är för många och för detaljerade. Byggnormen bör därför ersättas med enkla tekniska funktionskrav och ett fåtal bindande bestämmelser, vilka kan fastställas av riksdagen eller regeringen. Genom en sådan reform och minskad styrning även i övrigt skulle byggnadsverksamheten underlättas och förbilligas och bostäder som verkligen efterfrågas kunna utvecklas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna med anledning av motionerna 2035 (m) yrkande 1, 2068 (c) yrkande 2 och 2113 (fp) yrkande 11.

*dels* utskottet under 1<sup>1</sup> bort hemställa

beträffande *innehållet i Svensk byggnorm* att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:2035 (m) yrkande 1, 2068 (c) yrkande 2 och 2113 (fp) yrkande 11 såvitt nu är i fråga som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

<sup>1</sup> Vid bifall till denna hemställan förfaller utskottets hemställan under 2.

## 2. Regler för förvaringsutrymmen (mom. 5)

Tore Claeson (vpk) anser att

*dels* den del av utskottets betänkande på s. 11 som börjar "Gällande normer" och slutar "och 2005 (m)" bort lyda:

Ett mycket starkt uttalat önskemål hos många hyresgäster är att få tillgång till lämpliga och lättillgängliga förvaringsutrymmen för matvaror som är förskrymmande att förvara i kyl- eller frysskåp. Det gäller rotfrukter av olika slag samt sylt, saft och frukt. Särskilt accentuerat är detta önskemål hos de allt fler hyresgäster som har möjlighet att själva odla eller samla produkter av detta slag. Även andra hyresgäster har ett starkt intresse av att t. ex. kunna köpa stora förpackningar och sedan kunna lagra varorna. De nuvarande föreskrifterna i byggnadsstadgan och byggnormen är inte tillräckliga. Bestämmelserna bör vidareutvecklas med sikte på att ordentliga kallutrymmen i form av källar-, vinds- eller skafferikutrymmen skall finnas i nybyggda flerbostadshus och successivt tillkomma i samband med ombyggnad av sådana hus. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna med anledning av motionerna.

*dels* utskottet under 5 bort hemställa

beträffande *regler för förvaringsutrymmen* att riksdagen med anledning av motionerna 1983/84:886 och 1983/84:2005 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

## Särskilda yttranden

### 1. Behandlingsfråga (mom. 1)

Rolf Dahlberg, Bertil Danielsson, Margareta Gard och Jan-Eric Virgin (alla m) anför:

I reservation 1 har vi gett uttryck åt den uppfattningen att byggandet bör regleras av så få bindande föreskrifter som möjligt. I linje med detta konstaterar vi med tillfredsställelse att utskottets majoritet avstyrkt motioner om byggfusk, förvaringsutrymmen, vattenrutschbanor, elavbrott, uppvärmningsfrågor och värmeåtervinning, vilka alla har till syfte att i skilda hänseenden ytterligare reglera resp. område. Som motivering för sitt avstyrkande har utskottsmajoriteten i flera fall angett att motionärernas syfte redan får anses vara tillgodosett genom pågående arbete. Det är inte överväganden av denna art som enligt vår uppfattning bör läggas till grund för att avstyra motionerna, men eftersom vi delar majoritetens slutsatser har vi avstått från att i varje enskildhet reservera oss beträffande motiven.

## 2. Översyn av Svensk byggnorm (mom. 2)

Kjell A. Mattsson (c), Birgitta Hambræus (c) och Kerstin Ekman (fp) anför:

Byggnadssektorn präglas av ett stort mått av reglering. Regleringarna tillkom i en tid som präglades av stor bostadsbrist och starkt behov att öka boendestandarden. Situationen är nu en helt annan. Numera är det angeläget att inte genom missriktad detaljstyrning motverka den förnyelseverksamhet som behövs i bostadsbeståndet. Även de stigande kostnaderna för den kontroll som regleringarna för med sig motverkar denna förnyelse och måste alltså begränsas. Normerna måste omarbetas och anpassas till de regler som kommer att gälla efter riksdagens beslut om ny plan- och bygglag. Vi utgår från att översynen görs med inriktning mot ett minskat antal regler.

## 3. Byggfusk m. m. (mom. 4)

Tore Claeson (vpk) anför:

Den översyn som kommer att ägnas byggnormen med anledning av plan- och bygglagen måste ha som ett viktigt syfte att utforma ett normsystem som ger så litet utrymme som möjligt i byggandet för fusk med konstruktioner och annat utförande. De erfarenheter som gjorts under senare år i fråga om att bygga hus som är rimligt säkra mot mögel- och fuktangrepp måste tas till vara. Strävan att bygga snabbt på bekostnad av säkerheten måste motverkas. Det är en bostadspolitisk angelägenhet av stor vikt att inte vinstintresset ges möjlighet att ta överhand över kraven på god kvalitet i bostadsbeståndet.